

ОПТИМІЗАЦІЯ СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ФІНАНСОВИЙ СТАН ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Розглянуто теоретичні підходи до визначення сутності поняття "оптимізація капіталу", досліджено методику оптимізації структури капіталу підприємства та обґрунтовано необхідність її застосування. Визначено основні фактори, які впливають на формування та використання структури капіталу підприємства.

Аннотация. Рассмотрены теоретические подходы к определению сущности понятия "оптимизация капитала", исследована методика оптимизации структуры капитала предприятия и обоснована необходимость ее использования. Определены основные факторы, которые влияют на формирование и использование структуры капитала предприятия.

Annotation. The theoretical approaches to determination of essence of concept "optimization of capital" have been regarded, investigational method of optimization of capital of enterprise structure and necessity of its application was grounded. Basic factors which influence on forming and use of capital of enterprise structure were defined.

Ключові слова: оптимізації структури капіталу, позиковий капітал, власний капітал, фактори впливу, фінансовий важіль (леверидж), ефект фінансового важеля (левериджу).

Результати в будь-якій сфері бізнесу залежать від наявності й ефективності використання капіталу, який постійно перебуває в русі. Він є головною економічною базою створення та розвитку підприємства і у процесі свого функціонування забезпечує інтереси держави, власників та персоналу. Тому турбота про його ефективне використання, оптимальну структуру є відправною позицією діяльності будь-якого підприємства.

У зв'язку з цим на сучасному етапі істотно зростають пріоритетність і роль аналізу структури капіталу, основною метою якого є забезпечення фінансової стабільності і фінансової безпеки підприємства.

Досліджували питання оптимізації структури капіталу піднімали такі вчені, як Бланк І. О., Головка Т. В., Подольська В. О., Савицька Г. В., Яремко І. Й. та інші [1 – 5]. Усі вони акцентують увагу на оптимальному співвідношенні між власним і позиковим капіталом, за якого забезпечується найефективніша пропорційність між дохідністю та фінансовою стійкістю підприємства.

Метою даного дослідження є визначення суті "оптимізації капіталу" та визначення впливу структури капіталу на фінансовий стан підприємства.

Завдання дослідження:

уточнення поняття "оптимізація структури капіталу";

систематизація факторів, які формують структуру капіталу;

методика фінансового аналізу комунальних підприємств;

вибір методичного підходу до вирішення оптимальної структури капіталу підприємства.

Об'єктом дослідження є оптимізація структури капіталу шляхом співвідношення власного та позикового капіталу.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні та методичні підходи щодо оптимізації структури капіталу та дослідження його впливу на фінансовий стан підприємства.

Аналітичний огляд літературних джерел з даної проблематики свідчить про те, що термін "оптимізація структури капіталу" більшість авторів визначають як співвідношення між власним і позиковим капіталом, при якому досягається максимальна ефективність діяльності підприємства. Так, на думку Подольської В. О. та Яриш О. В., оптимізація структури капіталу – "...це таке співвідношення між власним і позиковим капіталом, за якого забезпечується найефективніша пропорційність між дохідністю та фінансовою стійкістю підприємства" [2]. Головка Т. В., Сагова С. В. вважають, що оптимізація структури капіталу – "...це таке співвідношення використання власних і залучених коштів, за якого забезпечується найефективніша пропорційність між коефіцієнтами дохідності та фінансовою стійкістю підприємства, тобто максимізується його ринкова вартість" [3].

Водночас сьогодні бракує робіт, у яких системно розглядаються питання оптимізації структури капіталу в умовах стратегічного управління підприємством. Крім того, економічна література пропонує різні методичні підходи до вирішення завдання оптимізації структури капіталу.

Савицька Г. В. з цього приводу відзначає: "Одним з найскладніших завдань фінансового аналізу є оптимізація структури капіталу з метою забезпечення найефективнішої пропорційності між його вартістю, прибутковістю і фінансовою стійкістю підприємства" [1].

Таким чином, термін "оптимізація структури капіталу" можна визначити як процес пошуку найкращого варіанта співвідношення між вартістю, втіленою в кошти підприємства, які йому належать і приносять прибуток, та вартістю, інвестованою в грошові кошти, що залучаються на основі їх повернення, для досягнення максимальної ефективності діяльності підприємства.

Економічна література пропонує різні методичні підходи до вирішення завдання оптимізації структури капіталу. Найпоширенішими з них є методичні підходи, що визначаються на основі: управління величиною ефекту фінансового левериджу, який використовується підприємством; формування політики фінансування активів з урахуванням вартості, ризику та термінів залучення капіталу; мінімальної вартості залучення капіталу.

На думку Бланка І. О., фінансовий леверидж – це один із основних механізмів реалізації такого завдання фінансового менеджменту, як максимізація рівня рентабельності за заданим рівнем фінансового ризику. Ефектом фінансового левериджу він називає показник, який відображає рівень додатково генерованого прибутку власним капіталом за різної структури залучення позикового капіталу [5].

Зарубіжні й вітчизняні економісти вважають фінансовий важіль (леверидж) одним із головних показників впливу структури капіталу на прибутковість підприємства.

Для проведення аналізу структури капіталу у роботі було обрано товариство з обмеженою відповідальністю "Харківський завод підйомно-транспортного встаткування".

Величина диференціалу фінансового важеля є головною умовою формування додатного значення ефекту фінансового левериджу. Отримані дані вказують на те, що для ТОВ "ХЗ ПТУ" цей показник має від'ємне значення, оскільки розмір валового прибутку, який генерують активи підприємства, нижчий за середній розмір відсотків за кредит, що використовується на 1 %. Розмір позикового капіталу, що припадає на 1 грн власного капіталу для ТОВ "ХЗ ПТУ", – 0,15 грн.

Ефект фінансового левериджу свідчить, на скільки відсотків підвищиться рентабельність власного капіталу за рахунок залучення в оборот підприємства позикових коштів. Таким чином, для ТОВ "ХЗ ПТУ" – на 0,13 %.

Для аналізу впливу структури капіталу на фінансовий стан підприємства був проведений кореляційний аналіз на підставі даних ТОВ "ХЗ ПТУ". У якості результативної ознаки було обрано темп зростання чистого прибутку підприємства, у модель були включені такі фактори: коефіцієнт фінансового ризику, коефіцієнт фінансової залежності, коефіцієнт оборотності сукупного капіталу, питома вага кредиторської заборгованості.

У результаті аналізу було отримано кореляційну модель. Найбільший вплив на формування результативної ознаки справили питома вага кредиторської заборгованості та коефіцієнт фінансового ризику. Також було встановлено, що темп приросту чистого прибутку і коефіцієнт фінансового ризику мають прямий зв'язок, який пояснюється тим, що наявність позикового капіталу дає підприємству додаткові можливості для розвитку і чим більшу частку капіталу підприємству вдалося отримати на 1 грн власного, тим більшими темпами буде зростати чистий прибуток. Темп приросту чистого прибутку і коефіцієнти фінансової залежності й оборотності сукупного капіталу, питома вага кредиторської заборгованості знаходяться у зворотній залежності. Хоча коефіцієнт оборотності сукупного капіталу і питома вага кредиторської заборгованості мали б зробити прямий вплив на темп приросту чистого прибутку, негативні процеси в економіці країни не дозволили підприємству за аналізований проміжок часу отримати додатковий прибуток за рахунок впливу цих факторів.

Структура капіталу, що використовується на підприємстві, визначає рівень багатьох кінцевих результатів його діяльності. Так, від неї залежать вартість капіталу і рівень фінансового ризику. Структура капіталу є чинником збільшення віддачі на вкладений власниками капітал, що виражається в перевищенні величини рентабельності власного капіталу над рентабельністю всіх використовуваних активів. Тому задача оптимізації структури капіталу є однією з найважливіших задач, що вирішуються у рамках діяльності підприємства, а вдосконалення методики формування оптимальної структури капіталу є актуальним питанням.

Напрямом подальших досліджень є вивчення ефекту від злиття і поглинання суб'єктів господарювання в результаті зміни структури капіталу.

Наук. керівн. Петраєва З. Ф.

Література: 1. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навч. посібн. / Г. В. Савицька. – 2-ге вид., випр. і доп. – К. : Знання, 2005. – 662 с. 2. Подольська В. О. Фінансовий аналіз : навч. посібн. / В. О. Подольська, О. В. Яриш. – К. : Центр навч. л-ри, 2007. – 488 с. 3. Головка Т. В. Стратегічний аналіз : навч.-метод. посібн. / Т. В. Головка, С. В. Сагова ; за ред. М. В. Кужельного. – К. : КНЕУ, 2002. – 198 с. 4. Яремко І. Й. Управління капіталом підприємства: економічний і фінансовий інструментарій : монографія / І. Й. Яремко. – Львів. : Каменяр, 2006. – 176 с. 5. Бланк І. А. Финансовый менеджмент : учебный курс / И. А. Бланк. – 2-е изд., перераб. и доп. – К. : Ника-Центр, Эльга, 2004. – 656 с.